

Üniversitelerde kız öğrenci sayısı hızla erkeklere ulaşıyor

Son on beş yıl içinde Türkiye üniversitelerinde kız öğrenci oranı sürekli artış göstererek % 43'e yükseldi. Yerbilimleri bölümlerinde kız öğrenci oranındaki artış, bu genel artışın çok üstünde... Arkasından fizik, meteoroloji, matematik ve kimya geliyor... Bilgisayar, işletme ve sosyal bilimlerdeki kız öğrenci sayısında ise yer yer düşüşler yaşanıyor...

Nilgün Okay ()*

Çok değil daha yirmi sene öncesinde üniversitelerimizin bazı bölümlerinde kız öğrenci sayısı yok denecek kadar azken bugün kızlar nerdeyse toplam mevcudun yarısını oluşturmakta. Bu değişimin sebepleri nedir? Bu değişim nasıl yaşandı? Acaba kız öğrenci sayısındaki artış, üniversiteye giren kız öğrenci sayısındaki artışa mı bağlı? Son yirmi sene içinde yaşadığımız hızlı gelişme değişik bölümlere nasıl yansıyor?

Bu soruları kısmen cevaplandırmak için yürütülen araştırmada veri bazı olarak 1983'den günümüze kadar çeşitli yıllara ait ÖSYM Yüksek Öğretim İstatistikleri yayınları kullanıldı. Şekil 1 dört yıllık lisans eğitimi veren üniversitelere giren kız öğrenci yüzdelerini gösteriyor. Kız öğrenci sayısının toplam öğrenci içindeki oranı 1983'de % 36'dan 1999'da % 43'e yükselmiş. Bu yıllar arasında üniversiteye giren kız öğrenci sayısında düzenli bir artış görülüyor. Bu artış yıllık ortalama % 0.44'ya karşılık gelmekte. Eğer artış böyle devam ederse 2016 yılında kız ve erkek öğrenci sayısının eşit hale geleceği tahmin edilebilir.

Kız öğrenci sayısındaki değişimlerin bölümlere göre durumu

Kız öğrenci oranındaki bu artış değişik bölümlere nasıl yansımış? Bu konu araştırıldığında bölümler arasında çarpıcı farklılıklar görülüyor. Kız öğrenci oranında belki en çarpıcı artış **yerbilimleri** (jeoloji ve jeofizik) bölümlerinde olmuş. 60'lı ve 70'li yıllarda yerbilimleri bölümlerinde, özellikle jeoloji mühendisliğinde, kız öğrenci sayısı bir elin parmaklarını geçmezdi. Hatta bazı jeoloji bölümleri sadece erkek öğrenci kabul ederdi. 80'li yılların ilk yarısında da yerbilimleri bölümlerinde kız öğrenci oranı %20 civarındaydı. Daha sonra 80'li yılların sonlarına doğru bu oran hızla artarak 1992'de % 30'a, son yıllarda da % 40'a kadar yükselmiştir (Şekil 1). Yerbilimlerinde % 1.42'lik yıllık artış hızı, Türkiye genelindeki tüm kız öğrenci oranındaki artışın (% 0.42), üç katından daha fazladır !.

Yerbilimlerindeki kız öğrenci oranındaki artışa benzer bir değişimi sadece fizik ve meteoroloji bölümlerinde görüyoruz. Türkiye'de 1983'de özellikle fizik bölümlerindeki kız öğrencilerin oranı % 25 iken, 1997'de % 38 olmuştur; yıllık bazda artış oranı % 0.93'dir. Buna karşın matematik ve kimya gibi diğer fen bölümlerinde kız öğrenci oranı, Türkiye genelindeki değişime benzer ya da az bir artış gösteriyor (Şekil 1).

Fen bilimlerindeki bu çarpıcı değişimlerden farklı olarak mühendislik dallarında kız öğrenci oranı 80'li ve 90'lı yıllarda ya sabit kalmış, ya da bilgisayar mühendisliğinde olduğu gibi önemli bir düşüş göstermiş (Şekil 2). Mimarlık bölümlerindeki kız öğrenci oranındaki değişim de mühendislik dallarındaki benzer bir nitelik taşıyor (Şekil 2). Sosyal bilimlerde kız öğrenci oranındaki artış Türkiye genelindeki artışa paralel bir değişim gösteriyor (Şekil 3). İlginç olarak işletme bölümlerinde 1986 ile 1989 arasında kız öğrenci oranı hızla artmış, sonra benzer bir hızla düşmüş.

1986 ile 2000 yılları arasında kız öğrenci oranı genelde fen bölümlerinde Türkiye ortalamasının üzerinde bir artış göstermiş, sosyal bilimlerde artış Türkiye ortalamasına paralel bir seyir izlemiş, mühendislik bölümlerinde ise kız öğrenci oranı sabit kalmış. Peki, bu oranlar üniversiteden üniversiteye farklılık gösteriyor mu?

Kız öğrenci oranında üniversiteler arasındaki farklar

Şekil 1, 2 ve 3'de gösterilen kız öğrenci oranları, tüm Türkiye'deki bölümler için. Farklı üniversitelerin aynı isimli bölümleri arasında bu oranlar önemli farklılıklar gösteriyor mu? Türkiye'de jeoloji eğitimi veren yirmi altı bölüm var. İTÜ'deki jeoloji bölümü, ODTÜ'den sonra en yüksek puanla öğrenci kabul eden bölüm. Şekil 4'de İTÜ jeoloji bölümüne giren kız öğrenci oranı ve tüm Türkiye'deki jeoloji bölümlerine giren kız öğrenci oranları ayrı ayrı gösterilmiş. İTÜ jeoloji bölümünde 1989 ile 1992 arasında kız öğrenci oranında çok hızlı bir artış olmuş, daha sonra bu artış azalmış; Türkiye genelindeki artış ise sabit bir hızla devam ediyor, hatta İTÜ'deki oranı kısa bir süre içinde yakalayacak gibi. Bu örnek, üniversiteler arasında farklılıklar olmasına rağmen, kız öğrenci oranında değişimlerin nitelik olarak benzer bir özellik gösterdiğini ortaya koymakta.

Kız öğrenci sayısında bölümlere göre değişiminin olası nedenleri

Kız öğrenci oranı neden bazı bölümlerde hızla artarken, diğerlerindeki artış daha düşük, ve bazılarında ise hatta düşüş gösteriyor? Bu sorunun cevabı çok daha kapsamlı bir araştırmayı gerektiriyor. Fakat bu aşamada bazı saptamalar yapmak da mümkün. Kız öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu mimarlık, kimya mühendisliği, kimya, matematik, işletme gibi dallarda kız öğrenci oranındaki artış Türkiye genelindeki artışa paralel bir değişim göstermiş. Yani, 80'li yıllardan beri bu konulara kız öğrencilerin duyduğu ilgide bir değişiklik olmamış. Buna karşın 80'li yıllarda kız öğrenci oranının düşük olduğu bazı bölümlerde (jeoloji, jeofizik, fizik) oran hızla artarken, diğer bölümlerde (bilgisayar, elektrikli makine mühendisliği) bu oran azalmış. Bu farklılık nereden kaynaklanıyor?

Bölüm seçiminde jeoloji, jeofizik, fizik gibi konular ile bilgisayar, elektronik gibi konular arasında önemli bir fark var. Hemen hemen hiç bir öğrenci jeoloji, jeofizik, fizik gibi dalları ilk üç tercihi içerisinde göstermiyor, buna karşın bilgisayar, elektronik gibi konular her zaman birinci tercihler arasında oluyor. Öğrencilerin ilk üç tercihine etkileyen etkenler gelecekte iyi bir iş bulma ümidi ve günün modası. Örneğin, 70'li yıllarda tıp, makina ve elektrik mühendisliği ilk üçteydi; günümüzde bilgisayar, işletme, mimari; 20 sene sonra belki de başka dallar olacak.

İlk üçten sonraki tercihler, belki de öğrencilerin gerçek ilgi alanlarını yansıtıyor. Örneğin yerbilimleri, fizik ve hatta meteoroloji gibi dallarda iş bulma potansiyeli düşük; bu dallardan mezun olan öğrencilerin çoğu başka mesleklerde çalışıyor. Bunu bilerek bu dalları seçen kız öğrenciler demek ki bu konulara gerçek bir ilgi gösteriyor. Yerbilimleri, fizik, kimya gibi konular dünyaya, yaşadığımız fiziksel çevreye duyulan ilginin sonucunda gelişen dallar. Dünya tarine bakacak olursak, İslam, Çin, Hind medeniyetlerinde fiziksel çevreye bir ilgi olmadığı için, bu dallar hiç bir zaman gelişemedi. Örneğin, Osmanlı İmparatorluğu'nda çok sayıda mühendis, mimar ve doktor olduğunu biliyoruz ama bir jeolog veya fizikçi olduğunu bilmiyoruz. Türkiye'nin halen sürmekte olan uzun, sancılı batılılaşma sürecinde, 90'lı yıllarda önemli bir aşamaya ulaşıldı: dünyaya, fiziksel çevreye duyulan ilgi ortaya çıktı. Gittikçe sayıları artan doğa yürüyüşleri, gezi ve doğa dergileri, TEMA, AKUT, Çekül gibi dernekler, hep bu çevreye olan ilginin sonucu, ve tipik bir batılı olgu!. İşte son 90'lı yıllarda yerbilimleri bölümlerinde kız öğrenci sayısındaki artış belki de fiziksel çevreye duyulan bu ilginin bir sonucu.

Sonuç olarak

Son onbeş yıl içinde Türkiye genelinde üniversitelerdeki kız öğrenci oranı sürekli bir artış göstererek 1999 senesinde % 43'e yükselmiştir. yerbilimleri bölümlerinde kız öğrenci oranındaki artış, bu genel artışın çok üstündedir. Bu artışın muhtemel nedeni 90'lı yıllarda başlayan fiziksel çevreye ve dünyaya duyulan ilgidir. Dünyada 60'lı, 70'li yıllarda ekonomik ve sosyal değişimler olurken bizde de bu değişimler 80'li yıllardan sonra yaşanmaya başlandı. Özellikle son yirmi yıldır bazı bölümlere giren kız öğrencilerin artması belki de bu değişimlerin sonucuna bir örnek. Bu değişim yılları üniversitemizde de artık kadının daha bir **“görünür hale geldiği”** gösteriyor.

(*) Y.Doç.Dr.; İTÜ Maden Fakültesi, Jeoloji Müh. Bölümü, Ayazağa 80626 İstanbul; okayn@itu.edu.tr